

LECCION OIDA
DE SAGRADA

ESCRITVRA, CON TERMINO DE
 veynte y quatro horas, al capit. 23. de
 Ezequiel.

RECITADA EN LA IGLESIA MA
 yor de Antequera, en la oposicion de la Canongia de Escri-
 tura del a, en este mes de Octubre de 640.

POREL DOTOR DON LVIS TELLO
 de Olinares, Colegial actual del insigne Colegio de
 los Teologos de Santa Catherina, y Catredatico de
 Teologia en la Imperial Vniuersidad de la
 Ciudad de Granada.

DEDICADA AL ILVSTRISSIMO
 señor don Iuan Queypo de Llano, de el Consejo de su Mageste-
 tad, Colegial en el Mayor del Arçobispo, Oydor en esta Real
 Chancilleria, antes Gobernador, y Vicario general deste Ar-
 çobispado, Obispo electo de la Santa Iglesia Catre-
 dal de Guadix.

En Granada, en la Imprenta Real, por Francisco Gar-
 cia de Velasco. Año de 1640.

532

APROVACION DEL MVY REVERENDO PADRE
Fr. Miguel de Roa, Prior del Real Conuento de San Geronimo
de Granada, Calificador del Santo Oficio.

Hevisto por comission del señor Prouisor esta leccion de Sagrada Escritura, tan digna del ingenio y letras del Autor, que ella sola puede ser desempeño de las grandes esperanças que todos auemos concebido de sus prendas, la erudicion noticiosa de los Doctores que cita, la variedad docta de los asuntos que trata dan bien a entender los sudores de sus estudios, y la ventaja grande de su caudal, pues en veynte y quatro horas adorno vn compuesto tal, que no naciera mas limado de las pesas del trabajo con las enmiendas de los dias. La grauedad eloquente, hermosa y propia del estilo puede competir con la grandeza de su erudicion, y de sus pensamientos, porque tanta fazen en proponer el caso de la profecia de Ezequiel, tanta abundancia en prouar los discursos, tanto ingenio en hallar las dudas, tanta nouedad de conceptos en satisfacerlas, bien puede ser estudio de vn solo de vn hombre sola, pero sin duda pareciera a quantos lo leyeren trabajo de muchos soles, y de muchos hombres, y cada vno grande: tenga pues Quintiliano por imposible que aya Maestro tan docto que hable y escriua con tanto acierto, que dexa de verse obligado a borrar el renglon, mejorar la frase, mudar la palabra, enmendar el concepto, corregir el estilo, que yo no solo lo imagino posible, pero lo hallo executado en este trabajo. O facilidad dichosa! Diga el *Nunquam in arte que duntaxat verba, sed extendere, corrigere, conuertere cogitur, sed depulsus e breuius ad eloquentia, quodum diuersi-
cula confugiat.* Pues me consta sale a luz como le recibí en la cattedra. Y así juzgo se deve rogar al Autor con las palabras de Vincencio Liniente, profiga en dar enseñanza a todos con sus trabajos. *Oditor (dicit Vincencio) ingenio, exercitacione, doctrina esto spiritua-
lis tabernaculi Besebel, preciosas altaris dogmatis, & namas insculpe, fideliter
coapta, adorna sapienter, ad iuce splendorem, gratiam, venustatem.* Este es mi deseo, y mi parecer, que la obra será su alabança. Dada en S. Geronimo el Real de Granada.

Fr. Miguel de Roa.

Nos el Doctor D. Lucas Vela de Sayoane, Prouisor de S. C. Arceobispado, &c.
Damos licencia para que se imprima y venda la presente. En Granada
a tres de Nouiembre de 1640.

El Doctor Vela Sayoane.

AL ILUSTRÍSSIMO SEÑOR DON
Juan Queypo de Llano, del Consejo de su Magestad, Oydor de
esta Real Chancilleria, electo Obispo de la Santa
Iglesia Cathedral de Guadix.

A Chaque es (Ilustrissimo señor) de los que escriuen, dezir que sacan a luz sus obras por mandado de los doctos: pero aunque en los mas, esta obediencia afectada, sea solo ceremonia de su presuncion, en mi en dar a la Imprenta esta interpretacion, es calificado precepto, librandonme del escrupulo la docta Epitola de vn Doctór bastante mente conocido, que al principio por testimonio desta verdad presente, quitandome sus mandatos la indiferencia de la eleccion, pues siendo yo deudor (como en ella me reconuiene, y yo agradecido confieso) no solo al ilustre Ecclesiastico Cabildo, pues entre seys opositores fuy el vno de los dos presentados a su Magestad, sino de lo docto de las Religiones, de lo lustroso de la Ciudad, de los populares aplausos fuy especialmente fauorecido. En tan notoria deuda no se dá lugar a la libertad del responder, por que las leyes del agradecimiento, obligaciones de la paga, necesidad induzen en la obediencia.

Por estas razones persuadido, dando al plomo estos discursos poco dudé en la dedicatoria, pues por mi heroe y amparo antes de agora tengo elegido a V. S. estando mas contento mi eleccion con tal Patrono, que Oracio con su Mecenas, y Virgilio con su Augusto, pues gloriosas emulaciones en todo genero de dones goza V. S. con el mas ventajoso, pues la grandeza de su illustre y noble ascendencia me desempeñará (publicada otras vezes de mi rustica voz en el Panegirico del señor Arçobispo Presidente) el exercicio de las virtudes adquiridas tan acorde, que parece naturaleza lo que es merito; lo recto de su justicia, lo prudente de su compostura, lo discreto de su afabilidad, lo glorioso de su fama.

fama: y últimamente el amor de la verdad, y lo calificado de su
intencion. Cortos son los desvelos que por ahora ofrezco a V. S.
pues puedo afirmar con toda verdad, que fueron solo desvelos
de veyete y quatro horas, sin mudar vn adverbio, como afirma-
rán los que me asistieron: y así sea este entretanto de mis de-
seos, esquite en parte de las obligaciones que por tantos títulos
en los aumentos, que he tenido deuo a V. S. Si mientras acaba de
diponer mayor volumen sobre la misma profecía, que en breve,
debaxo de su proteccion, gozará la luz. Mas con esto no quiero
persuadir a V. S. que en tan corto termino me hallé totalmente
ignorante de las materias del capitulo: pues fruto auian de te-
ner para la facilidad de las explicaciones veynete y dos años de
estudio, ocho de Collegial y Catredatico, otros tantos continua-
mente de Predicador en los mayores Tribunales, pues si fue el
primero Sermon que prediqué en mi vida al Tribunal del Santo
Oficio el vltimo que tengo acetado para predicar, es en la
Real Capilla al Supremo Acuerdo de la Chancilleria, y Cato-
lico de la Inquisicion. Otras oposiciones en lo escolastico, y lo
positiuo. Y aunque V. S. lo sabe lo repito, porque en vn pobre
desacomodado no es culpable ningun memorial, no teniendo
mas fruto de comodidad en mi Arçobispado que el fauor que
me haze mi patria, quando viendo mis trabajos, y mi manto
gastado, pide que me acomoden, siendo para mi el mas estima-
do fruto de todo ofrecerle ocasion en que vna, y otra vez me
ofrezca a V. S. Ilustrissima por su hechura, por su seruido, y
Capellan.

Humilde Capellan de V. S.

El Doctor D. Luys Tello
y Olinares.

ERUDITVS; PERACVTVS

Theologus, & concionator, Doctor Dominus Ioannes de Medina & Argote Antiquarenfis, apud Salmanticenses olim, in Cathedrarum concertatione magno candidatus plausu receptus, apud suos concionator nunc, omnis eruditionis veneratorum miraculum.

AUTHORIAMICO AMAN-

tissimo suo.

AXCESISTI Antiquaria, Erudite vir, non sine eruditorum merore.

Meque tui memorem te mei obliquum accusare fas erit. De tua valetudine, redituque in patriam si certiores fecisses, magna me utique cura liberares. Te teneo debitorem. Promis-

sis stare non recuses: Sacra Almae Ecclesie Antiquarenfis Comitia de Doctorali Scripturae praebenda te candidatum meruerunt. Venisti in litterariam Palestram multorum oculis incognitus. Fama solum tibi pro nomenclatore erat. Bonum virum fama aperit, vel in terra cauis. At cum ad manus ventum est, quis non dico in popularibus, sed in Orchestra li-

seratorum

1
ceratorem sedens, & predicantem non est admiratione pro-
sequutus, vel arguentem faustis vocibus comitatus? Dimini va-
tis Ezechielis predictio, cap. 23, forte venit tibi enucleanda.
Duarum Meretricum Oolla, & Oolyma sorori recensens scor-
tationem, sic Samariam, & Hierusalem, ab adolescentia & luci-
dissis peccata, sic illarum spiritualium edocuisse fornicationem;
ut præclari interpretis functus officio, non solum antiquorum
vestigia præferis, verum etiam miranda, & acuta, è thesauro
tuo protuleris. Nec ut multi quinquæ sinuosa, & rubore sub
obsequij prætextu veteribus, & neotericis se addicunt, nihil
noni meditatur. Nouissima Scripturæ sensa doctioribus obtu-
listi. O Præclaros tuos eruditionis gustus! Illi actum repeten-
tes, gloria indigni; tu quidem non humili lauro coronandus.
Illi adherentes alijs, ab eis que dicenda mutuantes, quod de
aere obseruauit Gregorius Nisenus, lib. in exam. pro Gauden-
tina in gloria exaudient. Res omnes in se suscipit, quædæq;
præferretur cum nec colorem proprium, nec figuram,
nec speciem habeat, sed alienis, & coloribus, & figuris
informetur. Nam & lucis fulgore splendidus fit, &
tenebrarum interuentu niger, & obscurus: & ad om-
nium rerum quas suscipit, motum se accommodat; ete-
nim nullo labore illis utrinque cedit. Tu vero eximias
laudes accipies. Congestisti nouiona, & non ad Nauscam, ve-
lus apes (Basilius verba usurpo) quæ non omnibus flori-
bus insident, neque ex eis ad quos accedunt, omnia
auferre conantur, sed quantum ipsis ad opus necessa-
rium est, comprehendunt, reliquum dimittunt.

O dubiam capituli sortem! O nos vere tuos, tali ac tanto
soda! i per oratos! solamen erit, cum vel in patria honorem te
habitura non diffido. Quis tui? Percaleo, nesciam ex ammis
turbam, dum studijs rapitur, vel immeritos, dum modo in cog-
natos solere per amare, ex consuetudine humana, qua ignoti,
vel ex inopinato apparentes, de caelo supervenisse dicuntur. Ac
sic argumentorum attritu, eruditioris Theosophia emissisti
fulgores, dum Prophetarum reserares arcana, illustriumque
antagonistarum scetus sedulus declinares, ut vel in patrio solo
te caeterum conclamandum audent praestolari. Obscurioribus
scripturæ locis sicem dilucidæ prætulisti. Et hac luce tua per-
ficiantur omnes, amicus exoro. Non solum sacra Ezechielis
evolventi volumina veram, & alia Prophetarum Vaticinia,
mira intelligentia, qua varios textus grani luce persudisti,
maximum conferet auxilium. Prod at ergo omnigenæ eru-
ditionis plena prælectio, in qua, cum Casiodoro dicam super
Psalmum 116. fecundam brevitatem, conscriptam copiam,
arctum latissimum, & sine fine coangustum inuenire datur.
Fave sacris annalibus, scribe,

Te varijs scribent in floribus horæ,

Longaque perpetui ducent in sæcula fasti.

Spiritus sancti volumina interpretatione collustra. Quis ni-
tanta tua expositio prælo mandetur; sic brevis viginti quatuor
horarum spatium tot insignia, & peregrina cumulasse facile
credet? quis te textus sacerrimi per scrutatum Thesauros
quidquid in eis pulchrum, & speciosum in vnius tui capiti
transtulisse expositionem, nec id persunderia, at potius exa-
tissime

ditissime. Rependi ab ore legentis; infuetum per iter te vidi
discurrentem; nec idcirco (aduerrente Marco Tullio de perfecto
oratore) quidam reprehendent, quod inuitatas vias
indagaueris, ritas reliqueris. Omnia enim à te dicta
(solum Sybille recito) extra dubitationis aleam doctrina
certa excitere solidata. Vinas ergo egregius tuus ille labor,
educatur in lucem: promissisti, integrum absolue caput, quod
niferis in publica commoda te peccaturum agnosco, sit meæ
erga te dilectioni iusta merces, publicis Antiquariensium plau-
sibus grata retributio. Nec sãmam illi iure debitam humilis
abdere coneris. Erumpat ex latebris simulque orbi erumpes,
fac, vire, & vale.

Vibe Mydæ Gacis, & Lydo Disior auro,

Troica, & Euphratæ supra diademata scelix. Vale.

Antiquaria xiiii Kal. Nou. an. D. M. DC. XXXX.

PRAELECTIO.

M I S S I S Prælujijs, spræ-
tis inutilibus perorationibus,
quas extra fortē cadere am-
bigit nemo. In nomine Pa-
tris, Filij, & Spiritus sancti,
elucidādum suscipio textum,
in cap. 23. Ezechielis Prophe-
tæ; sed antequām interpreta-
tionis lumine illum illustrem,

ad literam textus, literam præmeditāmini, vt potē no-
strarum lucubrationum vnicū collimāncium scopum,
vt sic à sapiētibus cum visceribus ipsius litteræ consona,
vel non; discutienda diiudicētur, verba textus præ alijs
enucleanda selecta, sic insonant.

Es fornicata sunt in Aegypto in adolescentia sua.

Num. 3.

*Quia adultera sunt, & sanguis in manibus earum, & cum
Idolis suis fornicatae sunt, & filios suos, quos genuerunt mihi ob-
tulerunt eis ad deuorandum.*

Num. 37.

*Cumque venissent ad eam filij Babilonis polluerunt eam stru-
pis suis.*

*Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te, Num. 41
rhymiana meum, & unguentum meum possidisti super eam.*

*Possuerunt armillas in manibus eorum, & coronas speciosas Num. 42
in capitis eorum.*

Sed ne illotis manibus explanandi assumamus pro-
uinciam vsui & claritudini, sequenti inseruiamus parti-
tione: ista oratio tribus articulorum sectionibus erit dis-
criminata, prima articulorum distributio capitis inter-
pretandi synopsis amplectetur, intra eius spheram non
parvo verborum circulo, sed latiori penicillo textus ca-

sum depingam, vt sic intra vnius hore arctus cancellis longiori superfedeam paraphrasi. In secunda sectione tranandę difficultatis periculiosorem ingrediemur laborum; capitis lineas difficultatū oneribus clausas, dybiorum tenebris circumfusas elucidabo aperiam; ab Ecclesia luminibus à sacrate Scripture interpretibus mea interpretamēta depromā, sed exhaustis eorum fontibus de paupertatis meę thesauro aliqua nona super Addam ingenia non sunt mancipia libera enim sunt in exhaustis sacre Scripturę fons. In tertia sectione præstitatis prorsus omnibus, quę ad litteralis sensus spectant dictionem allegoricū demonstrabo sensum alio modo mittere fallacem in alegorie campum est reiecto solido pavimento per aer avolare, & vt totius partitionis fidem liberemus, sectio prima paraphrastica sequitur synopsis,

Capitis argumentum.

POST QVAM in retro lapso capite divino affatus numine vates noster contra Hierosolimitana crimina longumq; texuerat sermonem, illis flagitia adulteriorum, & innocētium eedum obiciēs vaticinia deinde tristia, circa vrbis suscendium edens, & prænuntians tanti reatus assecclas instar argenti, duro atq; s; vero examine, fore conflandos. In nostro textu gradum facit inter omnes facile Princeps Ezechiel, & Sab parabola duarū sororum meretricū nomine Oolle, & Oolive insignitarum Samarię, & Hierusalem facinora enuntiat, & dira, & pro merita supplicia sui criminis depredicat.

Et vt ab obo (vt commune resonat dictionum) remageret, antiquatā, & iteratam idololatriā in AEGYPTIO recen-

recenset: lacrimabili voce prorumpens. Samaritanam, & Hierusalem primæva idololatriæ femina in illa miserrima seruitute vindicauisse, & de eius peccati sentina, & fœderi vivisse fonte, toto animo cultui Apis AÆgyptiorum mentiri numinis incumbentes, falacem diuinitatē istam machinationis terrestris, cœlestis fabricæ molliorem proclamantes in illa fatis barbara prolavētes colloquia: *Hi sunt dii qui eduxerunt te de terra AÆgypti.*

Sed ne coram tantæ noxæ facie Deum misericordia dulciter beneficentia pulchrum suspicarentur, vt antea in AÆgypto quando omnipotens maiestas Faraonis fallanges inudarum sepulchris seculiuit, obolvens in fumarum voraginibus curruum militarium structuram, solidū inter instabiles aquas stabiliens Iudæis iter. Nunc Deum, iustum iratum, vindictæ cupidum diligentē omnipotentē rādios in illos pandere proponit, explanans Samariæ primū dementiam, onera Hierusalem paucis interiectis lineis dilucidans; audite Samariæ delictum, & supplicium audite.

Non solum ō Samaria à puellari ætate fuisti de virginata in AÆgypto à Deorum simulacra deficiens, verū Imperantibus Geroboāno nequitæ alumno idolatriæ officina; alijsq; Regibus eadē infectis macula, AIsiriorū Deos petivisti, & ficticia hominum opera patriæ honore sublimasti, idcirco seruitutis pondere præmeris in te, Theglafasar irruente, te imperente Sennacherib, in quorum manibus Samaritani imperij flos marcescet, & vltimum exalabit spiritum. Sed præ oculis Samariæ interitu imposito, infelici recēsito ocafū, sic Hierusalē alloquitur.

Infelix Ooliva Hierusalē, Hierusalē infelix memor idolatriæ in AÆgypto exaustæ ad Caldeorum, & aliarū gentium fuisti decurvata diuinitates: inhonōrificentiæ signum per ignem filios tuos lustrans, innocētium efundens

dens cruore; proprijs manibus parentibus, natura terminos transgrediētib; corā demonijs litātibus filios suos; alijsq; sine numero spurcicijs te implicans. Ideo divina efulgens iustitia in delicti poenam ciuium stragem, ciuitatis ruinā templi dilecti, & faciati exultionem perquirat. Et sicut Samaria ob sua delicta tam grauib; afficitur seruitutis erumnis, ita o Hierusalem suorū criminum confocia Caldeorum seruituti eris adiecta, & miserabili iugo mancipata.

Quamuis rustica manu, nostrum textum cucurrimus, quia incognito fonte malē exauritur aqua, abscondito scopo, absq; certitudine iaciuntur sagite: absoluta sectione prima, ingrediamur secundam: & nullo p̄supposito antea ne nota tionum p̄textu ad aliena capitis discutienda prolabemur disidia, proprij muneris refugietes onera, lineæ capitis primæ ad sunt elucidandæ.

Et fornicatae sunt in Aegypto in adolescentia sua.

Verba expressa secundum frequentiore[m] patrum eorum de Hierusalem, & Samaria, communij; Iudeorum vniuersitate expenduntur, ex quo difficili eloquio repululant lites, sub oriuntur dubia qui in varia opinionum diuortia Ecclesie proceres sacratae Scripturae interpretis distrahere. Prima censio in duplex prorumpit assertum. Primum tutatur accerrime Iudeos non fuisse in Aegypto idolatriæ macula contaminatos quamuis primo obtutui vates tanti mali originem in Aegypto describat, secundum post Aegypti exitum idolatriæ nebula primū obtenebravit Iudeos cum antiquorum patrum, nemo huiusmodi criminis laqueis antea fuerit irretitus, parbo temporis interstitio à diuino Scriba non enumerato sequentia delineauit, verba: *Et fornicatae sunt in Aegypto.*

Præ-

Prædicta enucleatio autoritatum roboratur subsidijs,
& firmitudine rationis susculitur.

Et vt ab autoritate foelix auspiciemur initium propicius habet magnus Hieronymus nō semel, sed iteratis verbis exitum de Aegypto Iudæorum adolescentiam proclamans, & quamuis vnus sufficiebat pro mille Pollicronius suscribit ad cap.16. Ezechielis, & omnem pcellens caliginem ad proxima adnotata verba Caldaicus textus, cuius verbis parco; qui a pertissima duo robora huic iudicio fauentia exponenda me inuocant.

Hierony.
in Ezech.
Pollicron.
cap. 16.
Caldæus,
ibidem.

Primum robur, ex cap.2. Osee, num. 15, depromitur exitialem idolorum ruina lacrimatur Propheta; delendam execrabilem Baalim adorationem minatur, & commemorans Iudæorum iuuentutem Israelitarumq; adolescentiam, ista mollitur verba, *cauet ibi iuxta dies iuuentutis suæ, & dies ascensionis suæ de terra Aegypti.* Audito isto testimonio absq; diuini spiritus iniuria tergiversari non valet. Textum sic adapto. Dies adolescentiæ Hierusalem, & Samariæ, sunt dies ascensionis ex Aegypto, quando lætabunda respublica grates rependens, consono vnico ore carmen cecinit victoriale, vt Oseas clamat, Exod. cap 15. affirmat, & in istis verbis vera interpretatio profiteretur. Ergo quando Ezechiel peccata, refert adolescentiæ: in Aegypto minimè interpretanda verba, sed post exitum Aegypti siquidem iuxta manifestum traditum testimonium adolescentia Hierusalem & Samariæ, non ab existentia in Aegypto, sed à transitu rubri maris sibi principium vendicat. *Iuxta dies iuuentutis, &c. Et dies ascensionis de terra Aegypti.*

Ribera.
Oseas 2.
Ribera.

Consonat textus, in cap. 2. Hieremiæ, ex quibus verbis simile cōficiam ratiocinium. Nota in gratitudinis (in specie istius textus) in vrit Iudæos semper benefica maiestas, & a prima sua aurora enarrans liberalitates, erga illos

illos sic fatis lacrymabilis semper Propheeta: *Recordatus sum tui miserans adolescentiam tuam, quando secuta est me in deserto.* Sic textum expendo: iuxta interpretamentum Hieronymi, & Theodoret, & genuinum sensum verborum, adolescentia Israelitici coetus exordium sumit a peregrinatione deserti: *Miserans adolescentiam, quando secuta est me in deserto.* Ergo in nostro textu, adolescentie crimina Hierusalē, & Samaria, non de existentia in Aegypto, sed post exitum Aegypto enucleada, siquidem inscribente Hieremia, adolescentia illarum non ab existentia, sed ab itinere deserti oritur.

Secundam existimatio, pro vera textus luce, scrupulique genuina decisione, mihi plausibilis est & e diametro duo, dubbus aduersantia tulerit. Primum Iudeos in ipsa infantia in primo parente ad similitudinem descisse multis retro actis diebus ante exitum Aegypto. Secundum in ipso Aegypto Aegyptiorum fulgine fuisse obdublato Iudeos de propterea existentia in Aegypto declaranda, vatis verba: *Efornicare sunt in Aegypto.*

Autor operis imperfecti in Mattheum, qui nomine Chrysolomum circumfertur affirmas, infantiam Israelis, & ortum ab Abrahamo desumi. Primam thesims partem mutavit sed super se auctoritati, quia rationis momentum non parum conciliat auctoritatis, illa ex textu, in cap. 24. Iosue consolido. Ibi strenuus Dux populi Iosue, eorum duodecim tribubus concionatorem agit, a sequentibus incipens verbis: *Transfluvium habitaverunt patres vestri Thare, pater Abraham sermievuntque dijs alienis.* Quasi diceret: o, Israel, fons tui ortus, inquinamētis idolorum fuit maculatus ab infantia, & origine prima: nam Thare, & Abraham, quos ut tui generis scaturiginem predicas, & ab ipsis nomenclaturam usurpas, *Hebraei, ab Abrahamo: dijs sermievunt.* Non parvus auctorum nu-

Imperfectus
in Mattheo
ab homine
33.

merus sine numero amplectitur. Ex hijs qui retró seculis florere adfit Filo, lib. de Habraham, Gilbertus Genebrardus Cronologia, lib. 1. Andrazas Masius, cap. 24. Iosue, & vt me edocuit Nicolaus Serarius à Rabinorum Scola, vt suscepta thesis elucidatio defenditur, & vt authoritatis agmen claudatur foeliciter, vt vetiorem interpretationem, sequitur Alphonius de Mendoca, controuersa 7. positiuua. Vnde memoria dignum notamentum reliquit scriptu Genebrardus, loco citato nuper in memoria mandanda verba *Thare statuarus idolorum pistor, & venditor, Abraham artem aliquando exercuisse. Abraham, & Thare originem, & propagines Iudeorum, non solum coluisse idola, verum finxisse idola, vt ceteri adorarent, & ante suam vocationem architectationi cultilium vacauisse. Expositioni isti consonant duo textus, in cap. 11. Genes. & cap. 9. Esdra, lib. 2. vbi Abrahamus tanquam idolatrie magister à Caldeorum auocatur consortio, sic Moise loquente, *Eduxit de vr Caldeorum.* Ex quibus discursum eformo, in e imperentes vrgeo, & meum textum explano. Si primæua Iudeorum origo fuisse Thare, & Abrahâ, & isti idolatrie Tecnites stiteret; nõ solum post exitum Aegypti, sed in ipsis natalitijs, in sca turigine prima sui ortus Iudei idolatra nuncupandi, cõtra iudicium primum defendens tanquam placitum a sacris oraculis proditum neminẽ ante exitu Aegypti, fuisse idolatria pollutu. ¶ Sed difficilius ingrediamur pelagus explanationem scilicet illorũ verborũ, *Fornica: a sunt in Agypto.**

Vt periectiorem eaderem expositionem veteres requisiti sapientes Hieronymum, Theodorum, Augustinum, doctos consului recentēs Corneliũ à Lapide, Hieronymum de Prado Regium eluci latorem, Iacobum meum Saliadum, & eandem Complutensem Sanctium, & inter omnes vitimus mihi primus respodit

Filo, lib.
de Abra-
ham.

Masius,
Iosue 24.

Alphonf.
de Men-
doça. c. 7.
Genebr.
lib. 1.

Gen. c. 11
Esdras. li.
2. c. 9.

Hierony.
Theodor.
Augusti.
Cornel. à
Lapi.
Salian. à

citra nu. 2451.

Sanchez, ultra opinionis alicuius esse theorema a nostro vate
Ezechie. conseriptam. scilicet, idolatriam delictum fuisse in Aegy-
cap. 6. pto exc. citum, & exanatum; multa commutauit, plura
iudae et huius asserti veritatem.

Ezechie. Ex propria segete noster ditescat Thesaurus, sibi con-
c. 16. sonet Ezechiel, c. 16. postquam sub persona mulieris me-
retricis, quae primum fuerit viri consortio copulata Hie-
rusalem ortus, educatio, adulterium, repudium contexi-
tur, speciales edit quarellas circa idolatriam Aegypti,
sequentes voces formans Propheta: *Fornicata est cum fi-
lijs Aegypti, &c.* id est, Hierusalem in prima etate ad be-
neficiū adeo fuit ingrata, ad libidinem pruriēs, ad quid-
libet audēdum proclivis, vt se coram mētibus numinibus
Aegyptiorum se incurbauerit: *Fornicata est, &c.* & antea
quando nata est.

Prado, *cap. 16.* *Vnde ortus tuus non est praecisus umbilicus tuus,* quae verba
interpretantur à communi Patrum consensu de idola-
tria in Aegypto exausta, sic scribit Hieronymus de Pra-
do: *Umbilicus tuus non est praecisus,* ac si diceret, etiam nunc,
ex materna aluo, hoc est, *Aegypto trahis impietatis alimen-
tum.*

Ezechie. Vnde inuenimus clauem ad aperiēda, quam plurima
c. 8. fatis obscura oracula. Duo sunt, praecipue Ezechiel, c. 8.
Isai. c. 2. & Isaię, cap. 2. in quibus diuinis eloquijs erudimur Hie-
rusalem omnia inmundā animalia in Deos erexisse, vt
cum illis meretricaretur, & tanquam vera numina de-
pinxisse in templo, Ezechiel, cap. 8. *Omnis similitudo repti-
lium, &c. animalium abominatio depicta in pariete.* Isaias Euā-
Ezechie. gelista Propheta, sic cap. 2. exclamat: *Quae fecerat sibi, vt*
c. 8. *adoraret talpas, & vesperiliones.* Vnde si vt nanciscar tāti
Isai. c. 2. criminis principium exoptulo. A quo tempore inmund-
orum, animalium religione se implicauit Hierusalem?
ex textu allato nodus facile soluitur; *Quia fornicata est cum*

filij *Aegypti* in prima adoleſcentia, quia miſerrimi cives tam dediti erant idolatriæ, vt nihil ſit aded ſordidum, & ignobile, in quo non ſuſpicarentur aliquid in eſſe diuinum. Crocodilon adorabant, ex humana literatura illudens Iubenalis de *Aegypti* luxuriante religione, ita loquitur.

Crocodilon adorat,

Paſ hęc, illa pavet ſaturam ſerpentibus ibim.

Felem vt Deum colebant, author eſt Strabo. lib. 7. Diodorus Siculus, lib. 2. cap. 4. Plinius, lib. 6. cap. 29. & vt ad apicem malitiæ deveniamus, ſc. arabeum adorabant, qui ſtercorarias pirulas retrógradus fingit, ac verſat, verba ſunt Plini. lib. 3. cap. 11. Ab iſto inmunditiarum oceano mutuarunt Hebręi, in mūdorum animalium religionem in *AEgypto*, *Fornicata eſt cum Agyptis*, &c. *Talpas*, & *veſperiliones*, &c.

Iubenalis

Strabo

lib. 7.

Diod. Sic.

lib. 2.

Pli. lib. 6.

Cap. 32. Exodi conſonans eſt huius veritatis ſubſidiū: *rextus caſum atendite. Proni ſemper Iſraelitici filij, ad idolatrię peccatum abſente Duce, & Magiſtro Moyſe, dominatorem, & auxiliatorem verum deſerūt in Orbem, pro veró Deo vitulum conſtatilem ſubſtituentes, præconi magnā decantantes, & iratus Propheta Moyſes pronunciat, Fecit ex eis vitulum. Et ſi vt faciam ſatis ſerpulo qui me pungit rogo, cur inter omnia animalia Iudæi à religione devij vitulum adorarunt? Reſponſum exhibent ſimul, & probationem, Clemens, lib. 6. conſtitutio 1. Lactantius, lib. 4. cap. 1. quia ab *Agypto* conge nitum afferebant morbum idolatrię, & *Agyptorum* idololatria, principaliter in cultu apis, ſeu bobis conſiſtebat: vnde Hebręi non integrum vitulum conſtarunt, ſed faciem tantum vituli, vt tradunt Divus Ciprianus, lib. de bono patientiæ, Ambroſius Mediolanenſis. Cicero, epiſt. 62. quia numen primum *Agyptiorum* erat, Apis, & iſtud mentitū numē, facies vituli denominatur,*

Exo. c. 32

Clemens

lib. 6. inſtitut.

Lactant.

lib. 4.

Ciprian.

li. de bono

patiētiæ.

Ambroſ.

B

Apis, epiſt. 62.

Apis, id est, facies vituli. Etimologiam traditam edocuerunt duo Ecclesie Diastæ, duo splendida lumina, Augustin. *Psal. 63.* Psalm. 73 Hieronymi cap. 5. Amos. Vnde ad pleniorē fortitudinem, contra Rabinorum figmenta aduertendum, non casu Aaronem eformasse vitulura, sed magna cum diligentia petiuisse ab artifice vituli formam faciem, ut eius studium foret consonum eum cultu Apis cui Iudæi ab Ægypto studebant fideles: & sic Aaron reus tanti facinoris à suo fratre profiteretur, Deuteronomij, cap. 9. Num. 20. in hæc verba: *Depræcatus sum pro fratre meo.* Ex quibus mea firmatur expositio, & noster clarificatus textus forte oblati. Si Iudæi superstitione Ægyptiaca Apis imbuti, vitulum Deum verum proclamârunt, & ad istam indebitam adorationem, magna cum diligentia sui magistri Aaronis, inter omnia animalia vitulum, seu faciem vituli construxere, indicium erit evidens, in Ægypto tali scabie idolatrie fuisse contaminatos Iudæos, ut noster asserit textus.

Duo alij textus illustrati à suprascripto lumine claritudinem refundant in nostrum explanandum testimoniū. Sunt textus in cap. 12. lib. 3. Regū, & cap. 10. Osee: in prædictis oraculis scribitur Geroboamum omnium iniquitatum præsidium, reddeuntem ad hominum, in Bethel, duas bobes adorandas, & venerandas proposuit. Ex quo punito, interitus in totum Salomonis imperiū ebullivit, explicatus sic Osee: *Vacas Bethambè coluerunt habitatores Samaria.* Et si stimulatus dubio inquiri, cur impius Rex foeminas bobes venerandas præsentavit populo Samaritano? magis cū eruditione, humilem collegam, adiubat insignis collega Franciscus de Ribera, Osee, cap. 10. *Bobes feminas cultas fuisse magno honore ab Ægyptijs.* Responsum à Ribera exhibitum auctoritate multorum validatur, Herodotus fautor est huius veritatis, illamque

com-

comprobant Clemens Alexan. const. diligens scrutator *Clemens,*
 Ioseph. antiqui. lib. 8. c. 3. Rufinus, Amos 5. Beda, Actor. *const. lib.*
 cap. 7. omnes affirmantes imitatore[m] antiquæ idola- *30.*
 triæ Geroboanum in Aegypto, bobes in divinitates ere- *Ioseph. li.*
 xisse, vt tali superstitione in adolescentia idolatriam im- *8. a. c. 3.*
 butam renovaret, in illamque idcirco fuisse pro lapsum *Beda, Ac*
 infantiam: *Hi sunt dii qui eduxerunt te de terra Aegypti. Ex*
 quo illustratus manet noster textus. Si Israelitæ Aegyp- *tor. c. 7.*
 tiorum idolatriæ studentes, Geroboamo Duce, vitulas *Rufin.*
 foeminas coluere, vt Oseas, & regnorum volumen pro- *Amos 5.*
 nunciant, optimè Propheta, idololatria Aegyptiaca à
 sua adolescentia obscuros decantat, dicens: *Et fornicatae*
sunt in Aegypto in adolescent. a sua.

Quia adulteræ sunt, & sanguis in manibus earum.

Difficillimum, & tricus impeditum, visum fuit aliqui-
 bus elucidatoribus, sacrosanctum istud eloquium prop-
 ter multifarias acceptiones, quibus vox sanguis in scrip-
 turæ campo frequèter scaret, Stridoneasis Hieronymus *Hierony.*
 pecuniam interpretatur in iuxta Michæ, cap. 3. *Qui, edifi-*
catis Sion in sanguinibus. Vnde Batablus, & Pagninus, pau- *Michæ,*
 perum rapinas exsecrantes vertant, *edificatis in Sion domos* *cap. 3.*
sanguine. In magnum excreseceret volumè opera ista bre- *Batablus.*
 uis, si ad amulum omnes significationes recognoscere, nã *Pagninus.*
 Apocalypsis pro pœna sumitur æterna; *Exiit sanguis de* *Apocal.*
lacu. Et pro auaritia, Ezechielis 35. *Sanguis te persequitur.* *Ezech.*
 Et apud Hinnograsum, pro quocumq; peccato, *Libera* *c. 35.*
me de sanguinibus, quasi diceret Hispanè, *Libreme Dios del*
hazer mal, vt Hispalensis Pineda, cap. 16. Iob explicat sa- *Pineda,*
 pienter. *Iob, c. 16.*

Sed mihi ex toto corde, conrextus seriei incumbētis,
 perbius istorum verborum explicatus per visus fuit. Si
 Deus in toto capite conquaritur de Samaritæ, & Hiera-

salem facinoribus verba prima capitis, *Sanguis in manibus*
earum, de homicidio erga innocentes patrato credenda.
 Postrema de paricidijs infantium immolatorum in Deo-
 rum cultum ab ipsis parentibus effectis. Binembris est
 illustratio ista. Prima consolidetur pars authorum suf-
 fragijs sacre Scripturae monumentis, nomine, *Sanguinis*,
Hierony. hic innocentium explicari homicidium, Hieronymus,
Theodor. Theodoretus, Remigius, Hugo, Castro, verba Ioelis c.
Remig. 3. *Quod inique egerunt in filios Iuda, & esuderunt sanguine inno-*
Hugo. *centem.* Sed sileant Patres, vt diuinus spiritus pro ista ve-
Cast. Ioe. *ritate loquatur.*

cap. 3. Istius explanationis primum fundamentum, ex in nu-
 meris sacris lineis desumitur, in quibus sub *Sanguinis* no-
 mine, innocentium homicidium inquitur, text. in cap. 4.
Gen. c. 4. *Sanguis fratris tui clamat ad me de terra*, textus in
Psal. 25. *Sicela verimus sanguinem eius*, text. Psalm. 25. Dauidica
 personante cithara, *Cum viris sanguinum vitam meam*, text.
Matth. in cap. 27. Matthæi sic exclamante Pilato *innocens sum &*
c. 27. *sanguine iusti*, text. in cap. 3. Regum 3. *Amobebis, an-*
3. Reg. c. *guinem innocentem*, text. celebratissimus, in cap. 2. Hiero-
2. *mix, Inuentus est sanguis animarum*; ex quibus fontibus
Hier. c. 2. irrigua euadet expositio nostra, sequenti efformato dis-
 cursu. Ex tot sancti Spiritus scriptis, habemus firmum
 homicidium innocentium, exprimi sanguinis nomine,
 ergo cum de reatu innocetium arguatur in nostro tex-
 tu, Samarig, & Hierusalem alumni, nomine *sanguinis* esu-
 sionem sanguinis innocentium explicari confiteri in no-
 stro textu tenemur, præcipue cum exclamantem audi-
 mus Prophetam in homicidas 12. tribuum, & sanguis in
 manibus earum. Extra opinionis metas expositio solida
 credetur, si interpretemur *Oscam*, cap. 4. nostræ exposi-
 tioni consonantem.

Epilogat causas ire, vindictæ rationes, Diuo illustratus lumine Propheta, si Hieronymo credimus, Hugi, & Batablo circa supplicium 10. tribuum. Si Arias Montano, circa punitionem duarum, doctissimo Ribera, circa animaduerfionem, tam duarum, quam decem, vt in nostri textus explicandi specie, homicidij peccato, inter alia grauiſſima, primas tribuit, ſic fatiſ: *Sanguis sanguinem tetigit*, in quibus verbis de innocentium homicidijſ, tam duo, qua decem arguuntur tribus, non vt cūq; exercitiſ, ſed maxima cum continuatione factiſ: vnde ad expoſitioniſ veritatem Batabluſ exponit, *Cades, cadem tetigit*, l. *caedes cadi continuata ſuit*, cui translationi amicus ſtat, Seneca Thieſte.

Qui vos exſagitat furor,

Aliernum dare ſanguinem.

Vnde Arabicuſ ſcribit *Sanguinem ſuper ſanguinem eſuderunt*. Et cum maiori emphafi Hebraeuſ, *Sanguines tetigerunt ſanguines*, quaſi diceret, tanta eſt eſuſio ſanguiniſ in duodecim tribubuſ, vt non gutarim ſtyllet, ſed inſtar rivi, & torrētis decurrat, efficiatq; quaſi lacum ſanguineum, & campoſ ſanguinanteſ, vt optime Corneliuſ hic exponit, cui conſonant quaſi plurimi textuſ, quibuſ ob continua homicidia duodecim tribuum; ciuitateſ ſanguiniſ appellanteſ, elegantiſ textuſ eſt, Ezechielſ, cap. 19. de Iſraelitico populo iſta habent verba. *Vinea in ſanguine tuo ſuper aquam plantata*, & lib. 4. Regum, cap. 21. Apertuſ eſt textuſ, *Sanguinem in noxiuſ effudit donec impletet Hieruſaleme uſque ad os*, quaſi hyperbolica dicendi figura in ſimilibuſ ſumitur euentibuſ, vt alter externuſ aieb at circa Troiam.

Luxuriat Phrigio ſanguine pinguiſ humuſ, Conſonat de eodem delicto verba faciendiſ, textuſ in cap. 7. Ezechielſ, *Ezechie.*

Terra plena eſt iudicio ſanguinum, textuſ in cap. 26. Iſaiæ, c. 7.

Rebe-

Isaia 26. *Rebelauit terra sanguinem*, textus in cap. 14. Ezechielis,
 Exech. *Ve cisitati sanguinum, ergo cum ex tot cumulatissimis testi-*
 24. *moniis, habeamus solidum; Samariam, & Hierusalem, efu-*
sione sanguinis innocentium abundauisse, & à diuino
spirante spiritu, istud homicidiū, sanguinis nomine fuisse
odio habitū, quando Samaria, & Hierusalem, de simili
reprehe aduntur crimine, in nostro textu, simile interpre-
tamentum aptare tenebimur, verbis similibus, scribente
Propheta, Sanguis in manibus earum.

Sed vt istius expositionis veritas eluceat per elegā-
 ter loquentem audiamus, Hieremiam, cap. 4. Propheta
 apendit Hierusalem peccata, & primum ita explicat *Lam-*
 24. *ia nundauerunt manum, &c. Filia populi mei crudelis quasi*
struxit in deserto. Multa circumferuntur de ista re placita,
 se Ine multitudinæ obruatur appetitus, viam tritam,
 Origin. Originis, Theodoreti, Ruperti, & Lirani, capessio, locum
 Theod. illustrantium de crudelitate innocentes ingruere in Hieru-
 Rupert. rusalem, sed cuiusdā scrupuli solutione firma erit expo-
 Linania. sitio, quare duorum tribuum ciues appellantur *Lamiae?*
 apud Cor. Responsum & probationem exhibent nomine, & opere
 nelium, c. Magnus Albertus, lib. 26. animal cui succurrunt *Celins?*
 4. frino. Rodiginus, lib. 26. Martinus del Rio, in magicis, *Benefi-*
 Albertus *ciae quæ pueros innocentes necant sanguinemque effundunt lamia,*
 lib. 26. a. *sive empuse cognominantur,* quasi hoc symbolo ita doceret
 animal. Propheta. Strage celsi, præsuris contracti pulchritudine
 amissa, iacetis o Hebræi, compedibus Babiloniorum cō-
 stricti, quia instar lamiarum trucidantium; innocentes
 efudistis cruorem, *Lamia nundauerunt, &c.* ergo cum irru-
 pto in innocētes tanquam primum peccatum in Hieru-
 Hierem. salem vigeat, vt ex lachrymabili Hieremia lamenta-
 tione colligitur, sub nomine effusionis sanguinis, à lamia
 crudeli, innocentium sanguinem expargēti. Tale crimen
 sub nomine sanguinis effusione, in nostro textu intelli-
 gitur

gitur ad verba Prophetæ dicentis, *Sanguis in manibus earũ*,
 vt vltimum imponamus manum enucleationi istius de-
 cantati carminis: posteriorum verborum elucidationẽ
 amplectamur, verba accipite.

Filios quos genuerunt mihi, obiulerunt eis ad deorandum.

Sensus istius numeri facilis explicatu est, epitome, &
 epilogatio est repetitę noxę parentum Hebræorum, corã
 dijs falsis, & fallacibus diuinitatibus, filios dilectos suos
 litantium. Consonat explanationi text. in cap. 24. eiusdẽ
 vatis ad illa verba, *Sanguis in medio eius est.* Vnde Re- *Hierony*
 gius explantator explicat, *Proprie summi potest, pro infantijs Prado, c.*
dijs immolatorum cruore, textus in c. 7. Hieremix, *Vi incen-* *24. Exe-*
derent filios suos, & filias suas igne, textus in cap. 18. *Leuitici,*
De semine tuo nõ dabis, vt consecretur idolo Moloc, tex. in Psal. *Hierem.*
 105. *Immolauerunt filios suos, & filias suas ob Demonijs,* text. *c. 7.*
 in c. 21. lib. 4. Reg. *Effudit sanguinẽ suas Manasses,* sed ad vl- *Le. it. c.*
 timum firmitudinis ascẽdemus gradum, ipsum nostrum *18.*
 vatem sibi consonum 16. in cap. producimus.

In summam redigit Sinagoge status: pingens infantilem
 auroram: iuuenilem scribens pulchritudinem, re-
 ferens virilitatem robustam; ac demum senectã, ob sua
 magna peccata, commemorans: istas voces componit:
Tulisti filios tuos, & filias tuas, quas generasti mihi, & immola- *Exech.*
sti eis ad deorandum, nõ satis, inquit, tibi fuit in me peccas- *16.*
 se, sed etiam adulterio charissimorum mihi pignorum,
 cædem addidisti, & inimica naturę, deponens pudorem,
 & fidem, in parricidium, plusquam ferinum delictum in-
 cidisti, trucidans filios tuos. Et si vt explicatius intelliga-
 tur text. originem in Israel exploro, consuetudinem in-
 ueteratam, formã sacrilegam huius sacrificij perquiro,
 omnibus istis (nõ absque meo sudore aliquo inuentis) in
 admirationem rapiemur, cum ordine tria proposita as-
 sumate.

Euse. li. 4. ni spiritus inspirationibus, huic sacrificio auide inquirō.
prepara. Eusebius, Philo, Curtius, & Diodorus, Carthaginenses,
Phil. li. 1. & Phenices tanti mali authores appellant. Vnde Anni-
hist. balis vxor in mactatione filij sui Alpar prorumpit la-
Curt. li. 4. crimans, canente Siluio, lib 4.

Me me, quæ genoi vestris assumite voris.

Diod. lib. 20. Vnde sanctus Augustinus, lib. 7. ciuitatis, c. 9. dat rationē
D. Aug. quare Poete, Deum Carthaginensium finxere voluisse
lib. 7. de deuorare Rex parētis filios. Genebrar. Psal. 105. A Egy-
ciuit. c. 9. pcijs omnis idolatriæ amatoribus, exordium maculæ ad-
Genebr. iudicat. Vnde deducit rationem quare in Leuitici, cap.
3. 105. 18. interdictum est Iudæis de A Egipto remeantibus, ta-
Leui. c. 18. le nefandum flagitium, Semen tuum non dabis traiciendum

i Iolo. Magnus eloquentiæ thesauros Cicero, in Francia
Cicero. Gallos cuius criminis primarios esse profiteretur, legantur
Gilber. in verba illius pro Fonteio edita, vt testis est in signis Gal-
Psalms. lus Gilbertus.

Gen. 22. Sed ego altiùs casum repetens, mihi habeo persua-
Genebr. suna, ab ipsa nascenti idolatria, inter Hebræos originem
Psal. 105. sumpsisse hoc facinus, ab illisque in alias barbaras dif-
Cornel. c. 18. fusu in nationes: Incitati perperam suere à sacrificio Abraham,
18. Leui. præcepto Dei, suum filium Isaac dilectum immolantis. Sufulcit
Cornel. cogitationem Genebrardus ex aliorum sententia, &
ubi sup. aperte Cornel. à Lapide c. 18. Leuitici. Vnde in A Egi-
ptio veritati videtur cōforme, Hebræos Serapim, A Egi-
ptiorum Deum, tali honorauisse cruento sacrificio, siqui-
dem post multos elapsos dies, quando cultui Moloc He-
braei nababant operam, Moloc vitulino capite, in Dei
A Egiptiorum memoriã fabricauerunt, vt ex commu-
ni iudicio idem interpres, acute, & sapiēter aduertit, sed
cognito delicti principio inueteratam consuetudinem
aperiamus, & diuturnitatem.

Diu-

Diuturnitatem huius sacrificij abominandi per plurima secula protractam inueni, à sacrificio, scilicet, Abraham, vsque ad Christi Domini, libertatis vindicis, tempestatem, nam Tiberio Imperante Cæsare, lex fuit à Romanis lata contra istud sacrificium. Verba sunt Plinij, lib. 4. Anno urbis 637. *Senatus Consultum factum est ne homo immolaretur.* Quæ impietas diuturnior fuit in Cananeis, & ideo multoties repetuntur: *Scutilia Chanaam*, verba sunt Genebrardi, *Ad Christi vsque salutarem aduentum durante.* Vnde longitudini temporis cõsuetudo apud multas gentes repetita respondit. Temporibus Manasses, & Achaz in suo vigore esse malitiam istam, comprobant præter allata, text, in cap. 16. 4. Reg. eiusdem lib text. in cap. 21. & cap. 23. Vnde Iosias omni virtutum ornameto sculptus Rex, vetuit tale sacrificium, *Vt nemo conscraret filium suum per ignem,* sed videamus riuios in quos istius veneni fons cucurrit.

Plin. li. 4

Genebr. in Esalra.

4. Reg. c. 16. 4. Regum, c. 21. 4. Reg. c. 23.

Victi & superati Carthaginenses hac Scabie infecti Hebræorum, ab Agotocle, Deos propterea sub iratos arbitantes ducentorum nobilium filios dijs immolarunt, author stat Felus apud Lactatium, Pirrus, Capta Troia, Polixenam Priami filiam, pro foelici reddito in patria sacrificauit; funebria celebrantur à Seneca introade. Paulo Horosio, lib. 4. cap. 6. Herodoto, lib. 7. sed vt coacernatim, breuitudinis tempore actus aliqua exprimam. Lesvij, Iobi, homines mactabant: Eriteus Atticus suas filias sacrificauit. Amestriũ Xergis vxor quatuordecim nobilium Persarum filios immolauit; & Mexicani, si tribuimus fidem Antonio Mendocio, Prouinciali societatis Iesu: *Quorundam viginti millia hominum mactabant Demoni, & idolum ex farina humano sanguine permixta, festo quodã die efformabant, & post eius ad orationem illud in munificissimas partes secantes distribuabant: singulique suam partem deuorabant.*

Lactant. lib. 1. de falsa reli. Seneca, in tract. de Horosio, lib. 7.

Antonio Medocio

C

& hoc

& hoc Imperante Carolo Quinto, sed breuitati studētes
huius facilligij formam in medium proferamus, vt pro-
missis stemus.

*S. Hiero.
cap. 151.
Ezechie.* Naturę leges violantes parentes duplici ritu coram
Dijs, filios litabant. Primo percutientes illos super lim-
pidissimam petram, quia vt optimē S. Hieronymus ad-
uertit naturale est, vt si sanguis effundatur in terrā, con-
bibat humus humorem sanguinis, super limpidissimam
petram labitur, & latam obtinet sedem. Vnde vt enata-
ret sanguis filiorum coram Dijs, & non obvolueretur
pulbere, super limpidissimam petram, & rupem saxosam

*Ezechie.
cap. 24.
Psal. 2.
Villalpā.
rom 3.*

filiorum, patrabatur sacrificiū, vt ad cap. 24. scribit Pro-
pheta, *Super limpidissimam petram effudit.* Vnde deducitur
ratio quare inter Montes, Calvarium elegit dicēs Dñus:
Constitutus sus. Rex ab eo super Sion Montem sanctum, &c.
quia excusator istorum sacrificiorum voluit Christus
super saxosum, & lapideum Montem Calvarium, in ho-
tiam nostris reatus sanguinem suum, coram Diuino suo
parente enotare, vt Cordubensis quidam edocuit.

*Liranus.
Abulens.
Castro,
Hier. 18.
Diodor.
lib. 20.
Ciril. lib.
4. contra
Arianū.*

Secundo modo. Quia idola erant concaua, vt ex He-
braica traditione sumpsere Liranus, Abulensis, à Castro.
Habeantq; manus latas, in quibus ponebatur immo-
landus puer, qui igne statuae intrinsecus subiecto cōbu-
rebat, simili forma à Diodoro describitur statua Sa-
turni. Sed quid mirum si Moloc cui inserebant Iudæi
erat Saturnus, vt testatur Cirilus, lib. 4. cōtra Iulianum.
Huius combustionis puerorum memor. Hieremias, cap.
19. scripsit, *Aedificauerunt excelsa Baalim ad comburendos
filios suos in holocaustum Baalim, sed ex superat omnem
quamuis malitiam solum meditatam crudelem, est,
quod dum concremabantur filij, parentes iuxta statuam
saltabant tripudiātes, tangebant timpana, ne puelli mi-
seri innocētes eiulatus audirentur. Vnde silua, seu lucus*

in quo erat delubrum Moloc dicatum appellabatur *Topheth*, id est, tympanum pulsatum ab idolatris, ne vagitus puerorum exaudirentur, vt Rabi Habram, & Lyranus ad illa verba Hierem. cap. 7. *Topheth, & vallis filij Ennon.* Sed qui inuis Ethymon istud, non parum ad historiae conductat veritatem, praetermittenda minime est ethymologia à doctissimo Forerio, ex Augusta Dominicana familia, tradita Isaie, cap. 30. *Topheth, id est, portentum*, quia inftar magni portenti erat parentes natura immemores, filios suos enecare coram inanimatorum sculptilibus.

Rabi Habram.
Lyranus,
cap. 7.
Hierem.
Forerio,
cap. 30.
Isaie.

Ex his omnibus excursis, genuinū reffunditur interpretationis lumen in nostrum textū sorte oblatum. Sacrificium filiorum appareatibus propte. magnitudinem delicti, deprauatum principium, contumacem consuetudinem, sacr. legam formā, erat nimium Deo infensum; illi tamen magno studio, filij Samarie & Hierusalē crant dediti, annunciat ergo Deus in nostro textu huius peccati supplicium, conquærens de impietate crudeli, & crudelitate impia, scribente, vate: *Filios quos genuerūt mihi obtulerunt eis ad deuorandum.*

Cumque venissent ad eā filij Babilonis polluerūt eam strupis suis. Vt item us promissis in nostrę prelectionis limine, istorū verborum praestitutis expositionibus, quę vulgariter circūferuntur; & si nostram, genuinā, & nouam, adaptemus elucidationem. Policronius, vt lucem his afferret verbis, prænotibus explicuit dicens cum Babylonij Hierosolimam venissent; Deorum vanissimorum instituta, ac ritus inuexerunt: quibus delectata plebs Israelitica à recta declinauit via. Subscribunt recentium multitudo Cornelius, Hieronymus de Prado, & alij, fontem digito sufficit indicare.

Policron.
Prado.
Cornel.
Ecc. 23.

Sed quamuis multi, circa enucleationem versus scripsere, ieiunae hucusque scripsere, interpretum nullus explicuit

Hiphote.
lib. 9.
Paiba,
lib. 11.

placuit quomodo fornicationes, & strupa quibus conta-
minata permanfit Hierufalem fuit propria, & fpecialia
Babyloniorum. vt aperte nofter explicandus textus pro-
clamat, *Polluerunt eam ftrupis fuis*, nec difficultatis laqueos
euades, dicens cum patrum, & interpretum communi
plaufu, per ftrupa fua translaticia idololatriam, que me-
taphorica eft fornicatio intelligi, quia fine vrgenti necel-
fitate, vt docuit etiam patrum notatio repetita, voces de-
torqueti ad translaticiam fignificationem, non valent.
Genuinum iftorum verborum explicatum (fi mea non
me fefellit excogitatio) tenete fequenti thefi.

Propria
explica-
tio.

Pollutam fornicationibus, contaminatam Babylo-
niorum ftrupis, Vates Hierufalem lachrimatur, quando
cultui Baal Babiloniorum numinis, fe addixit idolatra;
quia cultus, & ritus adorandi Baal, in fornicationibus, &
ftrupis, fpecialiter confitebant. Vnde eleganter nofter
Vates, cum fornicationes, & ftrupa, fuit fpeciales cultus,
& ritus Babiloniorum, in adoratione maioris illorum
diuinitatis Baal: ftrupa illorum propria; appellat *Pollue-
runt eam ftrupis fuis*.

Quamuis in iftis verbis explicandis hic interpretis
nulla peruenere veftigia: mihi lucubrationes authorita-
tis fecuritate vindicarunt: Numeror. cap. 25. excogita-
tionis eft firmiffimum tutamen. Madianita confilio Ba-
lam edocti, vt deuictoribus Ifraeliticis palmam reporta-
rent. Proclipecis pulchritudinem puellarum fufciterunt,
vt Renu vinceret delicata, ftreuum, & altitonantem
Martem, vnde populus vincens, illecebris, & pulchritu-
dine victus permansit, *Fornicatus eft cum filiabus Moab*: fed
prou dolor! ad quid Madian, & Moab fraude Beneris
funt vfi; loquatur textus noftram excogitationem fir-
mans: *Initiusque eft Ifrael, Beel Phegor*: ex Hebraeo fonte,
ex Caldaico: ex 70. Seniorum translatione: ita edocet

Barabla.
Hebraeus.
Caldens
70.

Barabla

Batablo se adixit Israel ritibus, seu idolatrię *Baal*, seu *Beel Phegor*, Babiloniorū primi numinis, vnde nominis Etimon, ipsam liuidinem qua cultus fuit ab Israel, *Fornicatus, &c.* explicat, si sapientium perferutamur volumina.

Tale monstrum, quamuis pluribus insigniatur nominibus, Suidas, illud *Priapum* appellat, Lucianus, *Phal-* *Suidas.*
rum, Horatius, *Fascinum*, sed nomen *Beel Phegor*, turpitu- *Horat.*
dinem suorum rituum, significat, eruditus sic scribit Ioā- *Ioan. Bap*
nes Baptista, egregius Cordubensis: *Beel Phegor* a nudita- *tist. tom. 2*
te dictum à radice Phagar, quę aperire significat, vnde idolum ab *cap. 43.*
apertione dictum, quod esset turpitudinis monstrum, & libidinis.

Vnde etiam Hispanè in sonitu vocum, ista inuitur turpi- *Cornelius*
tudo (vt idem aduertit interpres) *Priapus*, id est, Hispanis *num. 25.*
ferè iisdem verbis, *Peor*, sonat. Consonans est cum eti-
mologia lascibiens pictura Dei falsi Babiloniorū *Baal*.

Vnde ore aperto fuit apud gentes depictus in similitudi-
nem viri nudi: vt fatetur, à Castro, *Herem. 48.* osten- *A Castro*
dens turpitudinem membri virilis; formalissima verba *Hierem.*
sunt Diui Hieronymi, *Osee, cap. 9.* *Vt turpitudinem mem-* *Hierony.*
bri virilis ostenderet. Vnde aliud notabile adidit Iudorus, *c. 9. Osee*
lib. 8. cap. de Dijs gentium, in Deum fuisse à Babilonica *Isido. li. 8*
gente *Baal* erectum propter magnitudinem membri vi- *de Dijs.*
rilis, *Propter virilis membri magnitudinem in Deum transule-*
verunt, & vt adnotat Arias Montano, Beticus alter H. ero- *Arias in*
nymus, propter pudenda, Deus appellatur desiderii. Vnde *Osee.*
propter istas turpissimas fornicationes, quibus consule-
bat cultus illius, in nemoribus adorabatur, cecinit sic
Horatius.

na aluit esse Deum: Deus inde ego furum abiumque. *Horatius*
Sed Herodotus in Euterpe, cultus *Baal* cum libidine cō- *in sermo-*
iunctissimos extitere affirmat. Sed ad quid Calamus hu- *nibus.*
manæ literaturæ requiritur, quando *Diuis Paulus* ido- *Herodot.*
latriam

latriam

I. Cor. c. 10. **10.** *idolatriam Baal, in fornicatione esse principaliter impositam* inscribat: *Neque idolatrie efficiamini, sicut quidam n. ex ipsis, neque fornicemur, sicut quidam illorum.* Vnde cum cultus istius diuinitatis Baal consistebat in fornicationibus nobilissimę foemine, videntibus, & forte hortantibus parentibus proprijs, scorta fiebant, vt de Cozbi filia Sur Principis, probat textus Sacer, & citatus Cordubensis adaotat. Ex quibus omnibus noster illustratur textus: *si Baal Babiloniorum Deus in nomine, in pictura, in ritibus, in facellis, erat idolum turpitudinis quid mirum? quod numerorum, cap. 25. idololatrię illius consistat in fornicationibus, & stupris puellarum, Fornicatus, &c. iniuriatus est Israel Psegor, & quod propter istam ratione proprij cultus; in stupris consentientis, stropa, Babiloniorum idololatrię propria: appellētur. Polluerunt eam stupris suis.*

Ose. c. 4. *Ad firmius huius explicatus robur, tenebris densissimis difficultatis in aliquibus oraculis facem præfert, discula elucidatio, sic claritudinem accipit Oseas. Diuino rore suffultus omnium Prophetarum primus, Oseas, c. 4. ex omnibus noxis Hierusalem istam enunciat: Quoniam ipsi cum meretricibus conuersabantur, & cum efeminatis sacrificabant: quasi prorumperet dicens, meã, ð Iudæi, sentientes iustitiam, quia idololatrię Baal, cum fornicationibus fuistis addicti, cuius deprauata diuinitatis, sacerdotēs ad fornicarios ritus perscripti, foeminae sunt; interpretatio est, Diui Hieronymi. Sciendum, inquit, quod in præsentia Oseam. si hedescoat meretrices, id est, Priapo sacerdotes vocet. Sed si Cyrillus, magno Cyrillo præstamus fidem. Tanta liuidine colligamabatur Baal, vt sacerdotes etiã haberet viros, in foeminas molicie mutatos circumuersantes, & muliebri vociferatione vtentes venere succuba sodomitis seruientes, vnde Aquila vertit perdocte, Mutatos ex officio virili*

in femininum. Notantibus Theodoro, & Ruperto. Hes Theodor.
afeminatos viros fieri eunuchos, vt ad venerem tantum Rupert.
passiuam valerent:

In facto sermone, fulerū huius, interpretationis afa-
sim irruentem, 3. Reg. c. 14. n. 24. *Edificauerunt aras, &*
efeminati fuerunt in terra, feceruntque omnes abominaciones
gentium. Vnde per acūte quidam aduertit Neoterius: abo Sanchez
minaciones appellantur eorum facta, quia Bennis in alte in Exech.
ram mutatur formam: affini interpretamento expon-
dendum, cap. 23. lib. 4. Reg. ibi Iofias omnium virtu- 4. Reg. c.
rum floribus pulcher Baal idolatriā destruxit, in niquilū 23.
efeminatorum, seu succuborum contuberni. redegi, en
verba *Destruxit quoque ediculas effeminatorum, quæ erant in*
domo Domini. Sed sequens notamentum omnem exupe-
rat admirationem.

Sed meo videri adnotandum (quia lis, circa sacerdo-
tes, consopiat) impium sacerdotium, collegiumque
Baal ex foeminis, & ex succubis, spadonibus viris esse
constitutum, & constat, sed cum hoc discrimine, quia
ad libidinosiorem cultum per agendum; foemine per sæ-
pè: supremo sacerdotio fungebantur: huius adnotatio-
nis testimonium stat, lib. 3. Reg. c. 15. vbi Asa Rex Iudæ
amicus Dei, & coram illo rectum faciens, ex tali sacer-
dotum spurcissimō coetu, seu lascibienti meretricatu:
matrē suam amouit supremo Baal sacerdotio insignitā,
Macham matrem suam amouit, ne esset Princeps in sacris Priu- Num. 12.
pi. Sed ad vltimum comp. emētum, cultum Baal, in pro-
stitutionibus esse positum communit, lib. 2. Machab. lib 2. Ma
cap. 6. *Templum luxuria, & comestationibus gentium erat ple- u nab. c. 6.*
num, & scortantium cum meretricibus.

Sed aperiamus, operculis hirsutis castanearum dele-
ctis: veritatis nucleum. Si Babiloniorum Dei Baal de-
votus cultus in fornicationibus consistebat, eiusq; diuina
Maestas

Maiestas prostitutimibus, venerabatur, & Strupis, & ad libidinosiorem cultum, & religionem nefandam, succubi viri, meretrices foeminae, supremo pollebant sacerdotio: optime Vates nostris, propter eorum speciales ritus Babilionorum, fornicationes, & Strupa, appellat propria, dicitur: *Rolluerunt eam Strupis suis.*

Sed ad carmen desiderij explanandum accedamus, in cuius enucleatione aliquid nouitatis: speculi promitto, sic fatur Propheta.

Sedisti in lecto pulcherrimo, & mensa ornata est ante te.

*Genes.
cap. 43.
Athen.
lib. 5.
Rhilo, lib.
de Ioseph.*

Hieronymus doctus de Prado expendit verba prostris posita, de inveterata consuetudine sedendi in conuibijs, sic explicat verba, cap. 43. *Senes sederunt coram ee, afertque ordinem sedendi in conuibijs, quam plurima literatura, Athenci, Philonis, & Iosephi comprobata, omnia si per tempus liceret, non oboluerem silentio eruditionis prata in Prado, cap. 23, referat reperiuntur.*

Communis tamen explicandi consensus de conuibijs meretricum cum amasijs: elucidat verba; prodigam earum liberalitatem reprehendens. Sed meo imbecilli ingenio aliud interpretamentum seligere visum fuit, non munus aliorum vestigijs, sed ratione, & autoritate vallatum, scilicet, hoc peccatum reprehensionis nota in vitum à Propheta non ad prodigalitatem solum conuibijs, nec ad conuibantium lasciviam gulam referendum, sed ad sacrilegium commissum in conuibijs, in quibus repugnante lege, renuente diuina iussione sacrificijs, & idolotitis Deorum vescabantur. Et de hoc crimine conquestus dixit: *Sedisti lecto in pulcherrimo mensa ornata est ante te, thimiama meum possuisti super eam.*

*Cornelius
cap. 23.*

Pre omnibus vnicum verbum tatum, dixit Cornelius: *Mensa scilicet sacra idest altare, quasi diceret, contra meum præceptum iterum; atq; iterum expressum de sacrificijs, &*

obla-

oblationis est: corā Dijs manducas, eorumq; altare Hierusalem idolatraz efficit mensam. Non parum faver ipse textus, *Thimiana meum, possuisti super eam*: quæ verba de accubitu, vel de mensa vtrumque intelligi valeant minime, sed de mensa sacra, & altari quibus Thimiana sacratum Deo super ponebatur, vt in Leuitico, & Exodo edocemur. Sed multis sacris probemus testimonijs ex osum hoc esse delictum Deo, & propter illud multis diuinis eloquijs, sicut in nostro textu, querellas, & supplicia dira pronunciat.

Plater omnes Prophetas ipsemet loquatur noster, cap. *Santis*, 18. *In montibus nõ comederis, & oculos suos nõ leuabit ad idola*, cap. 18. quæ verba Complutensis eruditus interpretatur de Iudeis vescentibus cor, vivijs Dijs antea dicatis: multisque comprobatur: ex vtroque calamo coagmentatis. Nam ab ipsis incunabilis hanc sacrilegam impietatem redolent, sic loquitur Moyses: *Vbi sunt Dijs eorum de quibus habebant fiduciam? de quorum victimis comedebant, imitabantur meo* *Deut. c.*
videri Philisteos in templo Dagon instituentes, & vescentes sacrificijs, *Judic. cap. 16*. *Principes Philisteorum conue-* *Judic. c.*
nerunt in unum, vt immolarent hostias magnificas Dagon, & *16.*
epularentur, consonans est textus, in cap. 9. eiusdem voluminis. Huius consuetudinis memor, Apostolus, i. *Corin. cap. 8*. scripsit: *Ædificabitur ad manducandum idolotica.*

Elegantem textum adaptemus interpretationi propiciam, cap. 5. *Daniel: Fecit conuiuium, &c. vebant vinũ*, *Daniel. c.*
& laudabant Deos suos, cõtra nefarium Regem Balthasar, *3. n. 4.*
 verba sunt edita, vnde rogo institutionis huius conuiuij, à Balthasar, magna cum diligentia parati, venie exordiũ? Vnde etiam sumpsit principium, tam execranda conuiuij nequitia? Vt in illo, iustitiæ radij in duobus digitis apparerent, *Apparuerunt, digiti; &c.* non mihi vera est responso Hebræorum dicentiũ à lógitudine captiuitatis

Ioseph^o li. 1. hist. c. 1. septuagenarie motus, Baithasar, & tabundus celebrauit conuiuium. Neque credendus est Ioseph Genonis filius affirmas in gratificatione, & gratitudine Principum, epulas fuisse institutas. Quia ex ipso depromitur textu illa conubia fuisse in alicuius summi honorem patrata, *Elaudabant Deos suos*: unde ut sapienter aduertit Herodotus & Xenophon: electum esse illum diem à Ciro, ut Babilonios impeteret, quia sciebat esse festum alicuius Dij, & homines in eius adoratione indulgere epulis. Affinis est textus, in lib. 4. Reg. cap. 21. ubi in honorem Deorum celebrauit conubiū Manases, filiumq; per ignem traxit, sacrificijs oblati uescens.

4. Reg. c. 21.

Virgilius, lib. 8.

Arnobi.

Zeni. c. 3. Cornel. Notabile.

Ezech. c. 14.

Accedunt ex sapientibus humanæ eruditionis Arnobius & Atheneus, lib. 8. cap. 13. Virgilius sic ore confuso cecinit:

Ne sacris sedes epulis hic arietis casso.
Et Horatius, lib. 4. Hoda 5. sic alloquitur, Augustum.

Te mensis adhibet Deum.

*Vnde Arnobius, Sacras facitis mensas, prærumpit! Comprobata iterata, & repetita culpa apud Hebræos comedendi sacrificijs, & idolotitis, incultus Deorum. Existis omnibus allatis. Lex maxime refragans manducationi omnium oblatorum in cap. 3. Leuitici stat, ubi usque ad sanguinem, & adipis comestitionem prohibetur, *Nec sanguinem, neque adipem omnino comedetis*, unde explicat ille celestis neotericus, *Adipem in relligie hostie immolante.**

*Ex quibus maximum, & si nouum meo iudicio humilli, descendit lumen, propter istas sacras, vel ut melius dicam profanas epulas, famis præfura torquentur Hierosolimitani, acrimonia rãta, ut pane stercore humano, vel fimo maculato uesceretur Hebræi, qui tam laxas habenas dederunt conubijs in honorem Deorum, Ezech. c. 4. noster Vates, *Stercore, quod egre ditur, de homine operies**

illud

*illud in oculis eorum: quia in illis epulis, quando sacrificijs
vehebantur, odoriferis vnguebantur vnguentis ad cele-
briorem cultum, & sic interpretanda, verba textus, Men-
sa ornata est aureae vnguentum possidisti super eam.* Nade cum
in epulis sacrificiorum odoriferis se vngerent Hebraei in
pœnam talis iudicatus, fame præmütur etiã in nostro textu,
secundum veriorẽ elucidationem: *Eporabis vsque ad fœ-
ces, & stramenta eius denurabis,* & propter odoriferorum
genera in conuibijs illis exercita, foeti dissimis pœnis, pa-
nis, scilicet, stercore humano inuoluti animaduertuntur:
vt sic à recto iudice pœna crimini respondeat.

Sed noster elucidabitur textus: *Vnguentum possidisti super
eam,* Si probauerimus in talibus mensis sacrificiorum,
vnguentis odoriferis vsos fuisse Iudæos. Singularis pro-
picius stat textus in cap. 6. Amos: *Vibentes vinum, & op-
timum vnguento deliuuti,* loquitur de Iudæis sacrificantibus.
Sapientiũs Caldæus: *Excelentia preciosorum vnguentorum
vnguntur.* Sed quid mirum in epularum sacrificiorum ce-
lebratione vngerentur Hebraei, cum vsitatus extiteret
mos, Psalm. 103. *Exilaret faciem in oleo,* Psalm. 22. *Parasti
in conspectu meo mensam, impinguasti in oleo caput meum.* Et
Magdalena estudit vnguentum super caput Christi. Et
si antiquorum rebolumus annalia, astatim erit diues ex-
cogitatio nostra, sic Iuuenal alloquitur.

Hirsuto spirant opobalsama collo.

Ex capite desuuebant in faciem, & collum vngueta, tum
ad voluptatem, ad sanitatem tum, eo quod cerebrum
natura frigidum suo fragranti odore recerent & resolu-
uant, vt ex Aristotele, & Plutarcho, lib. de hie, edo-
cent Interpretes hic, sed clariũs Masarius apud Athe-
neum: *Sanitatis maximam partem bonos odores cerebro con-
ciliare.* Sed his omnibus fuisse sanctos Iudæos Hierosoli-
mitanos, in conuiujs, & sacrificijs, expresse erudit Philo
de re rustica.

Ad

Psal. 103.

Psal. 22.

Satira 2.

Aristot.

Masari.

Ad vnius veritatis firmitudinem comprobendam
ista omnia cumulamus, consequentiam, & explicatio-
nem nostri textus conspiciate (sine principijs nulla inferri
valet consequentia) lex erat in Leuitico prohibens sa-
crificiorum esus, inculcatis Deorum, inueniente lege, obli-
ti Dei præcepti Hierosolimitani. Sacrificijs, & idololatris
vescebantur, *Mensa ornata est ante te, de libuiti vnguentis
præciosis sacrificabant manducantes, Vnguentum posuisti
super eam, vt poena correspondeat delicto fame præmuntur
potabis vsque ad fæces, & pane humano foetæti stercore
torquentur in poenam vnguentorum: & sic: quasi exi-
bens rationem suppliciorum in Samaria, & Hierusalem
coniunctim conqueritur, per sequentia verba: *Mensa or-
nata est ante te vnguentum meum posuisti super eam.**

Nè metas instituti transileâ, quadraginta & quinque
caminum explicationi supersedeo, breuitudine, fauen-
te numine, maiori volumine illustrabuntur.

Laus Deo.

